

**TÜRK VE DÜNYA EDEBİYATINDA
KARA ANLATI**

AYSU ERDEN

Mimar Yunus ARAN'ın Anısına

Prof. Dr. AYSU ERDEN

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olduktan sonra yine aynı üniversitenin İngiliz Dil Bilimi Bölümü'nde asistan olarak göreve başlamış, yüksek lisansını İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında, doktora, doçentlik ve profesörlüğünü İngiliz Dilbilimi alanında yapmıştır.

2001-2003 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dilbilimi Bölümü Başkanlığını yapan Aysu Erden, 2005-2015 tarihleri arasında Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığını, 2011-2013 yılları arasında Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dekan Vekilliğini, 2015-2017 tarihleri arasında Haliç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü Başkanlığını üstlenmiştir. Aysu Erden'in dilbilim, çeviribilim, biçembilim, yazınsal eleştiri, sözdizimi ve kısa öykü konularında çalışmaları ile çeşitli dergilerde yayımlanmış olan öykü ve şiir çevirileri vardır. Ayrıca Eskişehir Sanat Ödülleri kapsamında kendisine 2021 Öykü Ödülü verilmiştir.

Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi olan Aysu Erden'in kitaplarından bazıları şöyledir:

Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri (1998, 2000, 2010, 2023), Balkan Writers in Action: a Cultural Interpretation of the Balkan Short Stories, Poems (2006), Çağdaş Türk Öykü ve Romanında Yaratıcılık (2009), Yazınsal Yaratıcılıkta Temel İlke ve Kurallar (2009), Yazarın Çağına Tanıklığı (2010), Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (2011), Türk Edebiyatında Kara Anlatı (2012), Dünya Edebiyatında Kara Anlatı (2012).

Çocuklara ve gençlere yönelik olarak gerçekleştirilen öykü yarışmaları ile yetişkinlere yönelik olan "Ulusal Özgür Pencere Çocuk ve Genç Kalem Öykü Yarışması" (2015, 2019, 2020, 2021, 2022), "Türkiye Bilişim Dergisi (TBD) 2014 Bilim Kurgu Öykü Yarışması" (16. Bilim Kurgu Öykü Yarışması), "4.Sarıyer Edebiyat Günleri ve Öykü Yarışması" (2015), Muratpaşa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından düzenlenen "Antalya Edebiyat Ödülleri" (2014), "Ankara Üniversitesi Roman, Öykü ve Şiir Ödülleri", Cumhuriyet Gazetesi

tarafından düzenlenmiş olan “2025 Yılı: 80. Yunus Nadi Ödülleri (Edebiyat Ana Dalında Öykü)”, “2025 Sevim Burak Öykü Ödülü” gibi öykü ve roman yarışmalarının jüri üyeliklerini yapmış olan Aysu Erden, ayrıca, Maltepe Üniversitesi Çocuk Üniversitesinde 8-12 yaş grubundaki çocuklara “Mitoloji” ve “Yaratıcı Yazarlık” dersleri vermiştir.

Hacettepe, Çankaya, Haliç, Maltepe Üniversitelerinde uygulamalı dilbilim, biçembilim, karşılaştırmalı Türkçe-İngilizce dilbilgisi, karşılaştırmalı edebiyat, çeviri kuramları, yaratıcı yazarlık, mitoloji, görsel kültürün etkileri ve pedagoji, toplum karşısında konuşma becerileri, dinleme ve sesletim, psikodilbilim, dil ve toplum, dil becerilerinin öğretimi, sosyodilbilim ve dil öğretimi, araştırma teknikleri gibi dersler vermiş olan Aysu Erden, ayrıca, dilbilim, çeviribilim, İngiliz Edebiyatı ve İngilizce öğretmenliği alanlarında yüksek lisans ve doktora tez danışmanlıkları yapmıştır.

Fotoğraf: Mahmut Turgut

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	15
SUNUŞ	19

B Ö L Ü M I

TÜRK EDEBİYATINDA KARA ANLATI

Kentlerimizin Karanlık ve Tekinsiz Mahalleleri, Romanlarımızda, Öykülerimizde Nasıl Görünüyor? Refik Halid Karay'dan Gotik Özellikler Taşıyan Bir Öykü: "Ayşe'nin Yazgısı"	27
Tarihi Olayları, Fantastik Öğeleri, Büyütlü Gerçekçiliği, Mafyaya Özgü Özellikleri ve Dehşetengiz Unsurları Bir Araya Getiren Edebi Eserler	29
Vüs'at O. Bener'in Öykülerinde "Ölüm", "İntihar" ve "Çılgınlık" Temaları	40
Gece Suçları, Karanlıkta Kalan Gizler, "Gecenin İşçileri" ve Bilge Karasu'nun <i>Gece</i> Romanı	43
Kişilik Bölünmesi ya da Doğaüstü Bir Olay - Özcan Karabulut: "Arielle Adında Biri"	45
Düş, Korku, Romantizm, Günah ve Yasemin Yazıcı'dan Çağdaş Bir "Gotik-Korku" Romanı: <i>Vampir Tangosu</i>	48
Düş mü Gerçek mi? Kentte Kısıtlanmış Yaşamlar, Sıra Dışı Öykü Kişileri, "Gotik Gizem", Sezer Ateş Ayvaz'dan İki Öykü: "Tamiris'in Gözleri" ve "Kurumuş Kan Renginde"	52
Emel Kayın'dan "Gotik Dehşet" ve "Gotik Korku" Öyküleri: "Kötü Bir Adam İçin Bir Ev" ve "Ev Korkusu"	59
1990'lı Yıllarda Modern ve Postmodern Yaklaşımlar: "Yeraltı Edebiyatını" ve "Acı Çeken Yazar Sendromu"nu Temsil Eden "Hayal Yaratıcısı" Kadın Yazarlar "Ölüm Teması" ..	63
Elif Şafak'tan Suç ve Suçluluk Psikolojisinin İrdelendiği Bir Suç Öyküsü: "Sobe", Çocuk ve Yetişkin Suçlu Profilleri	72

Bilinen Öykü ve Roman Kalıplarını, Geleneklerini Zorlayan	
Genç Kuşak Öykü Yazarları ve Romancılar	81
Lirik Kent Öyküleri, Kent Efsaneleri	86
Karanlık Kadın Psikolojileri ve İki Öykü: Nilüfer Açıklalın'dan	
“Bıçak Sırtı” ve Sema Kaygusuz'dan “İnsan Dipleri”	93
Kentin Gizemleri, Gezgin Katiller, “Çıkışsız Bir Labirent	
Bulmacası”, Tanıklar ve Kent Sakinleri: Sema Kaygusuz'dan	
Gizemli Bir Kent Öyküsü: “Çöpçüler”	98
Aldatılan Erkekten Aldatan Erkeğe Kentin Tekin Olmayan	
Sokaklarında Uygulanan Ölümcül Şiddet-Attila Şenkon'dan	
Bir Öykü: “Kaçınıcı ‘Sen’imsin Benim?”	102
“Yoksun Bırakılma Şiddeti Davet Etmektedir.”	103
Oyuncu Edebiyat ve M. Sadık Aslankara'dan	
Bir Oyuncu Roman: <i>LE</i>	108
Anlatı Türleri, Anlatılarda Büyülü Atmosferler Yaratmak	111
Oyun Kuramı, Oyuncu İnsan, Oyuncu Edebiyat	112
Gülerguvan Hanım, Güler Güven, Gül Erguvan, Gül, ‘Dersimli Gül’,	
‘Kızıl Gül’, Aysel ya da Deli Aysel - “Yüz Erkeği Aynı İpte	
Oynatabilecek Kıvrak Zekâsıyla... Deli Dolu Ama Cin mi Cin	
Bir Kadın”	114
Yitik Bir Münzevi, Yalnızlık, Güven Sorunu: Güvenli Bölge,	
Güvensiz Bölge	117
Aşka Kapalı Kapılar, Kadınsız Bir Yaşam, Ama Yine de Oyuncular	118
Anne, Baba, Erkek Kardeş, Kız Kardeş, Sevgili, Serpil, Perihan,	
Peri: Münzeviliğin Kökenleri	119
Belgesellik, Yazarın Çağlara Tanıklığı, Kentler, Meydanlar,	
İnsanlar: Oyuncu İlişkiler	120
Aşka Sığınan Bir Kadın: Hemcinslerinden Kadına Yönelik Şiddet	122
Aşka Sığınan Kadınlar - Erkeklerden Kadına Yönelik Şiddet:	
“Sinerek, sindirerek, sinleşerek”	124
“Le” nin “Sin” e Dönüşmesi: “Sinmek’, ‘sinleşmek’, ‘sinermek’,	
‘sindirmek’sin Sen” Diyen Bir Oyunculuk, “Toplumun Yitik	
İnsanı, “Toplumun ‘Hiç’i” ve Bir “Av”	124
Simgesel, Çok Katmanlı, Büyülü, Alacakaranlık, Masalsı ve	
Sanal Bir Atmosferde Oyunculuk: Karanlık Bir Aşkın Oyuncu	
Öyküsü	125
Sonuç	127

B Ö L Ü M II

EDEBİYATIN TEKİN OLMAYAN SOKAKLARINDA SUSKU VE ÇIĞLIK

Edebiyatın Tekin Olmayan Sokaklarında Susku ve Çığlık	129
Öykülerde Toplumların Genelinde Var Olan 'Ailedeki Sorunları Annenin Çözmesi Gerekliliğine' İlişkin Bakış Açıları	131
Dayanışma: Öykülerde Aynı Evde Bulunan Birden Fazla Çocuğun Mağdur Olduğu Durumlar	136
Evin Dışında: Okullar, Komşular, Ruh Sağlığı Değerlendirmeleri ve Öyküler	138
Erken Yaşta Evlilik - Bir Kurtuluş mu?	142
Bilinmeyen, Duyulmayanın Gün Işığına Çıkarılması, Sezdirilmesi: Suç, İhanet, Şiddet, Esaret, Korku, Yanılgı, Susku, Çığlık, Ölüm, İntihar, Delilik, Kaçış, Karanlık Sokaklar	143

B Ö L Ü M III

DÜNYA EDEBİYATINDA KARA ANLATI

Kasvetli Kentsel ortamlarda, Kasabalarda, Banliyölerde, Kırsal Alanlarda ya da Ana Yollarda Beliren Yoğun Gölgeler, Yaşanan Karanlık Olaylar, Tehlikeli ve Güzel Kadınlar, Sinsi Erkekler: "Kara Film", "Karanlık Film", "Kara Sinema" (Film Noir)	153
Kara filmlerde Sanatsallık, Toplumsal Çürümenin Eleştirisi ve Yorumlaması Olgusu	159
Acımasız Karanlık: Yaşamın İçinden "Karanlık Deneyimlerin Öyküleri", Ülkeler, Kentler, Tekin Olmayan Sokaklar, Sokak Edebiyatı ve "Her Şeyi Anlat - Her Şeyi Göster - Her Şeyi Bil Kültürü", Gözetleme Kültürü	161
Karanlık Geleceğin Başlangıcı: Gotik Edebiyat, Tekinsiz Deneyimler, Gotik Kahramanlar ve Yaratma Özgürlüğü: Tekinsizlik	164
Aykırı Sanatçılar: "Acı Çeken Sanatçı Sendromu" ve "Yitik Kuşak" Sanatçıları	179
Kara Zekâ: "Sanatsal Kahramanlığı Kutsama Ayini"ne Dönüşen Yaşamlar, Azap Çekmeyi Bir Yaşam Biçimi Hâline Getirmek, "Mitleştirme Dili", "Mitos Yaratmak", "Kurgusal Mitoloji"ler Oluşturmak, Büyülü gerçekçilik	186

Karanlık Gelecek Kurgusu: Distopya.....	201
Mit Devam Ediyor: “Lanetlenmiş / Lanetli / Kötü Tanınan Sanatçı / Şair” “Hasta Bilinci” Edebiyatı - Efsaneleşen Sanatçılar, Yazarlar.....	204
Anahtar Prens.....	208
Didaktik.....	209
Son Sözler.....	210
Karanlığın Aldığı Şekiller: Yeraltı Edebiyatı, “Kenar Kültür Edebiyatı” mı? - “Fanzin Kültürü”, “Sokak Kültürü”.....	211
Karanlığın Yalnızları ve Hayalkeşler: Karanlık Romantizm, Suç, Gizem, Cinsellik İçeren Kara Romanlar, Romanlardan Uyarlanan Kara Filmler ve Kara Roman / Kara Film Erkeği.....	226
Karanlıkda Kadınlar: Karanlık Romantizm, Suç, Gizem, Cinsellik ve 1980’lerde Yeniden Ortaya Çıkan “Yeni Çağın Kötülük Meleği”, Kusursuz Cinayetler, Karabasanlar ve Suç Kültürü.....	245
Yeraltı Edebiyatının Beat Kuşağı Edebiyatı (1950’ler), Hippie Kuşağı Yazarları (1960’lar), Punk Edebiyatı (1970’ler), Beat Fanzinler, Punk Fanzinler: Dünya Edebiyatında Çok Yönlü Beat, Hippie ve Punk Kuşağı Yazarlar.....	251
Karanlık İşler: “İnsan Ruhunun Karanlık Dehlizlerinde” Ürkmeden Dolaşmak Mümkün mü? Suç Kültürü Devam Ediyor.....	260
Bir Eseri “Yeraltı Ürünü” Yapan Yazarı mı, Yoksa (Anti) Kahramanları mıdır? - “Lanetlenmiş / Lanetli / Kötü Tanınan Sanatçı / Dışlanmış Şair”: Farklı Bakış Açıları.....	269

B Ö L Ü M İ V

BİR EDEBİ TÜR OLAN MASALLARIN KARANLIK VE DEHŞETENGİZ PERDE ARKASI

Çocuk Masallarının Temellerinde Olduğu Varsayılan Dehşetengiz Gerçekler, Şehir Efsaneleri - Masalların Karanlık Arka Yüzü.....	272
Mutlu Prens - Ölümünden Sonra Acımasız Gerçeklerle Yüzleşen Bir Prens.....	274
<i>Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler</i> - Avcı, Ormanda Yaşayan Madenciler ve Bir Prenses.....	276
Pamuk Prenses Masalının Disneyleştirilmesi - Disney’in Büyülü Dünyası.....	277

Küçük Denizkızı - İletişimsizliğin Verdiği Acı ve İntikam Duyularının Büyülü Atmosferi	279
Güzel ve Çirkin - “Kurt Adam Hastalığı”ndan (Hipertrikoz) Muzdarıp Birine Âşık Olmak	281
Fareli Köyün Kavalcısı - Çocuklar Kimin Peşinden Gitti?	282
Mavi Sakal (“Barbebleu”) ya da Baron Gilles De Rais Acımasız Bir Seri Katil miydi?	283
Hansel ve Gretel Soğukkanlı ve Kıskaç Birer Katil Miydi?	285
Kırmızı Başlıklı Kız - Tanımadığı Kişinin Tuzağına Düşen Bir Küçük Kız Çocuğu	287
Jack ve Fasülye Sırıgı - Hırsız ve Açgözlü Bir Ergen	289
“Eğlenerek Sonsuz Bir Yaşamı Sürdürmek” - Egoist, Ölümsüz ve Kötü Ruhlu Bir Çocuk: Peter Pan	291
“Peter Pan Sendromu”: Yetişkinlerde Büyüme Korkusu	292
Mitolojide Kırların ve Çobanların Tanrısı Pan, Panik Atak, Peter Pan	294
Peter Pan Motifi ve “Anne Kompleksi”	295
Wendy Sendromu: Eşine, Arkadaşlarına ve Aile Bireyelerine Annelik Yapan Naif ve Fedakâr Kadınlar	296
Walt Disney, Peter Pan ve “Ölüm” Teması	297
Akla Takılan Sorular	298
Peter Pan, Egoizm ve Narsizm	299
Peter Pan’ın Yazarı James Matthew Barrie (1860-1909): “Psikolojik Cücelik” (Psycho-Social Dwarfism), “Ebedi Çocukluk” (Eternal Childhood), “Gerçek Dünyaya Uyanma Korkusu”, “Sonsuz Gençlik Arayışı”, “Çocuk Kalma Sanatı”, Egoizm ve Narsizm	300
Peter Pan ve Fareli Köyün Kavalcısı	302

B Ö L Ü M V

YAZARLARDAN ÖZLÜ SÖZLER VE ALINTILAR

Yaş dolar yüreğime	321
Didaktik	321
KAYNAKÇA	323

ÖNSÖZ

Türk ve Dünya Edebiyatında Kara Anlatı (Genişletilmiş ikinci baskı) adlı bu kitabın çıkış noktası **Edebiyatın Uygunsuz Kahramanları-Yaşamın İçinden Karanlık Deneyimlerin Öyküleri ve İnsan Ruhunun Dehlizlerine Yolculuklar** (2012) adlı kitabım ile Türk edebiyatında ve dünya edebiyatlarında, kadın yazarların, toplum ve aile içinde, şiddetin her türlüsüne uğrayan kadınları ve onların trajedilerini eserlerinde nasıl yansıttıkları konusuna değinen “*Edebiyatın Tekin Olmayan Sokaklarında Susku ve Çılgılık*” başlıklı araştırmamdır.

Dünya Edebiyatının Efsaneleşen Kahramanları-Kara Anlatı (2012) ile **Türk Edebiyatının Efsaneleşen Kahramanları – Kara Anlatı** (2012) adlı kitaplarımın da kaynağı yukarıda adı geçen **Edebiyatın Uygunsuz Kahramanları-Yaşamın İçinden Karanlık Deneyimlerin Öyküleri ve İnsan Ruhunun Dehlizlerine Yolculuklar** (2012) adlı kitabımdır.

Türk ve Dünya Edebiyatında Kara Anlatı adlı bu kitapta, yukarıda adı geçen diğer kitaplarımda yer almayan “Masalların Yazıya Geçirilme Süreçleri - Sözlü Anlatımlara İstendiği Gibi Farklı Şekiller Verilmesi - Bir Edebi Tür Olan Masalların Karanlık ve Dehşetengiz Perde Arkası - Masallar ve Kara Anlatılar” başlıklı bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümün kitapta yer alma nedeni, fantastik edebiyat türüne yakın olan; destanlara, mitlere, halk hikâyelerine, doğüstü olaylara, şehir efsanelerine dayanan; insanların hayal gücünün karanlık ve ürkütücü yanlarını yansıtan bazı masalların temellerinde, ilginç ve rahatsız edici gerçek olayların, “karanlık fantezilerin”, “fantastik korku unsurlarının” bulunabilmesi; bu tür masalların içinde ortaya çıkan ve suç işlemeye eğilimleri ve psikolojik sorunları olan sıra dışı öykü kahramanlarının okurları etkileyebilmeleridir.

Korku ve gerilim kurmacalarında, kara anlatılarda, bazı masalların derin yapılarında olayların geçtiği tekin olmayan mekânlar; karanlık atmosferler içinde yaratılan kayıp ve yıkılmış dünyalar; bir dizi olumsuz özelliği üzerlerinde toplayan korkutucu, ürkütücü tehditkâr başkışiler; hassas zihinsel durumları içinde bocalayan, protesto eden, yorgun, yaralı, şaşkın, bağımlı insanlar arasında yaşanan sıra dışı ve gerilimli ilişkiler ve doğüstü olaylar okurlarla buluşmaktadır. Serdar Gürçay ve Meryem Sarıgöllü'nün "Edebiyatın Uygunsuz Kahramanları" (2024) başlıklı incelemesinde de vurguladığı üzere "edebi eserlerde sıklıkla görülen, özgür iradesiyle tehlikelere atılan ve karşılıksız olarak iyilik ve fedakârlıklar yapan "kozmos" kavramı ile özdeşleştirilen kahramanların yanı sıra, zararlı, ürkütücü görünen, bazı durumlarda ise travma, şiddet ve taciz mağduru olarak karşılaşılan "kaosu" temsil eden "anti-kahramanlar" ele alınmıştır. Filmlere de uyarlanan bu eserlerde yaratılan kurmaca kişilerin bazıları çağları aşan efsaneleşmiş tehlikeli (anti)kahramanlar olarak akıllarda yer etmektedir. (Serdar Gürçay ve Meryem Sarıgöllü, 2024: 324)

Bu kitap beş bölümden oluşmaktadır. Türk edebiyatının efsaneleşen kahramanlarının ve Türk edebiyatında kara anlatının ele alındığı birinci bölümde, öncelikle, kentlerimizin karanlık ve tekinsiz mahallelerinin romanlarımızda ve öykülerimizde nasıl göründüklerine, öykülerde ortaya çıkan "ölüm", "intihar" ve "çılgınlık" gibi temalara, "gece suçları"na, karanlıkta kalan gizlere, kişilik bölünmesi gibi psikolojik sorunlara, insanların kurdukları akıl almaz düşlere, onların korkularına, romantizme, günahlarına, kentlere kısırılmış yaşamlarına, yazarların yarattıkları sıra dışı kurmaca kişilere değinilmektedir. Bu bölümde, ayrıca, "Gotik Gizem", "Gotik Dehşet" ve "Gotik Korku" öyküleri, 1990'lı yıllardaki modern ve post modern yaklaşımlar, "Yeraltı Edebiyatını" ve "Acı Çeken Yazar Sendromu"nu temsil eden yazarlar, kentlerin gizemlerini, gezgin katilleri, suç tanıklarını ve masum kent sakinleri ele alan edebi eserler, kent efsanelerine dayandırılan ve kentlerinin tekin olmayan sokaklarında uygulanan ölümcül şiddeti ele alan öyküler ve romanlar, oyuncu edebiyat, yazılı anlatılarda büyümlü atmosferler yaratma

sanatı, edebiyatın belgesel olma özelliği, yazarların eserlerinde çağlarına tanıklık etmeleri, kentlerdeki insanların birbirleriyle ve kentlerle kurdukları güvenilmez ve oyuncu ilişkiler, hemcinslerinin kadına uyguladıkları şiddet, toplumların yitik ve sorunlu insanları irdelenmektedir. Özetle, birinci bölümde, Türk edebiyatında, eserlerinde uyumsuz kahramanlar (karşıt/anti-kahramanlar) yaratan yazarlara, eserlerine ve yarattıkları karakterlere değinilmektedir.

Kitabın “Edebiyatın Tekin Olmayan Sokaklarında Susku ve Çılgılık” başlıklı ikinci bölümünde öykülerde toplumların genelinde var olan “ailedeki sorunları annenin çözmesi gerekliliğine” ilişkin bakış açılarına, aynı evde bulunan birden fazla çocuğun mağdur olduğu durumlara, okullara, komşuluk ilişkilerine, ruh sağlığı değerlendirmelerini ele alan edebiyat eserlerine değinilmiştir. Bu bölümde, ayrıca, erken yaşlarda gerçekleştirilen evliliklerin bireyler için kurtuluş olup olmadığını irdeleyen öykülere, öykülerde suç olan bilinmeyenlerin, duyulmayanların gün ışığına çıkarılmalarının, sezdirilmelerinin ihanet sayılmalarına, kentlerin karanlık sokaklarında vuku bulan şiddet, esaret, korku, yanılğı, susku, çılgılık, ölüm, intihar, delilik, kaçış gibi olguları ele alan edebiyat eserlerine değinilmiştir.

Dünya edebiyatının efsaneleşen kahramanlarının ve dünya edebiyatında kara anlatının ele alındığı üçüncü bölümde “Kara Film”, “Karanlık Film”, “Kara Sinema” (Film Noir) konusuna, bu tür filmlerin edebiyat eserleri ile olan bağlantılarına, yaşamın içinden “karanlık deneyimlerin öykülerine”, “Her Şeyi Anlat - Her Şeyi Göster - Her Şeyi Bil Kültürü”ne, (Gözetleme Kültürü), Gotik edebiyata, karşıt kurmaca kahramanların tekinsiz deneyimlerine (antikahramanlar), “Acı Çeken Sanatçı” sendromuna, dünya edebiyatındaki “Yitik Kuşak” sanatçalarına, edebi metinlerinde yazarların oluşturduğu “mitleştirme dili”ne, “mitos yaratmak” ve “kurgusal mitoloji”ler oluşturma olgularına, kara romanlardan uyarlanan karanlık filmlere, distopyaya, ve “Fanzin Kültürü”ne değinen öykü ve romanlara yaklaşılmıştır.

Kitabın “*Masalların Karanlık Yüzü*” ile ilgili olan “*Masalların Yazıya Geçirilme Süreçleri - Sözlü Anlatımlara İstendiği Gibi*

Farklı Şekiller Verilmesi - Bir Edebi Tür Olan Masalların Karanlık ve Dehşetengiz Perde Arkası - Masallar ve Kara Anlatılar başlıklı dördüncü bölümü T.C. Maltepe Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulunda (MYÖ) üniversite öğrencilerine yaptığım konuşma (27.12.2023) ile Kartal Belediyesi, Marmara Eğitim Vakfı ve T.C. Maltepe Üniversitesi işbirliğiyle düzenlenen ve velilere 16.02.2023 tarihinde Yakacık Kültür Merkezinde verdiğim “Masalların Karanlık Yüzü - Aile Okulu Semineri”ne dayanmaktadır. 14.02.2024 tarihinde “Çocuk Masalları ve Masalların Temellerinde Olduğu Varsayılan Gerçek olaylar - Masalların Karanlık Arka Yüzü” başlıklı kapsamlı araştırmamı Kartal Belediyesi Kreş Müdürlüğü, “Veli Akademisi”, İstanbul Marmara Eğitim Vakfı ve Maltepe Üniversitesi işbirliği ile düzenlenen Eğitim Programı kapsamında Bülent Ecevit Kültür Merkezinde sundum. Bu bölümde masalların yazıya geçirilme süreçleri, bu süreçlerde nesilden nesile aktarılan sözlü anlatılara istenildiği gibi nasıl farklı şekiller verilerek öyküleştirildikleri irdelenmekte; edebiyatın bir dalı olan masal metinlerinin tarihsel, karanlık ve dehşetengiz derin yapıları örneklerle ele alınmaktadır. Bu konuları yansıtan masalardan bazıları şöyledir: İletişimsizliğin sonucu olarak ortaya çıkan acı ve intikam duyguları (Küçük Deniz Kızı), kurt adam hastalığından “hipertrikoz” mustarip biriyle evlenmek (Güzel ve Çirkin), eşlerini öldüren seri katiller (Mavi Sakal), Ortaçağ döneminde cadı avı (Hansel ve Gretel), tanımadıkları kötü kişilerin tuzağına hemen düşen küçük kızlar (Kırmızı başlıklı Kız), ergenlik döneminde işlenen hırsızlık suçları (Jack ve Fasülye Sırığı), “Peter Pan Sendromu”, “Wendy Sendromu”, narsizm, panik atak, “Psikolojik Cücelik Sendromu” gibi psikolojik sorunları yansıtan (Peter Pan), çocukların kolayca kandırılarak toplu halde kaçırılması olayı (Fareli Köyün Kavalcısı).

Aysu Erden

SUNUŞ

Sıra dışı edebi metinler oluşturmak, elbette, pek çok yazarın arzuladığı bir Şey olabilir. Bu nedenle de sıra dışı kurmaca kişiler, farklı ilişki biçimleri, uygunsuz bakış aları yaratabilirler. Yarattıkları bu kişiler zihinsel ve duygusal olarak savunmasız, kırılgan ya da tehlikeli olabilirler, kimi zaman ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirler. Travmatik deneyimler geçirmiş ya da geçiriyor olabilirler. Okurlar da bu kişilere anlayışla yaklaşabilirler, onların beklenmedik çıkışlarına şaşırabilirler, onları sorgulayabilirler, hoş görebilirler, haklı görmeye çalışabilirler, kendi ruhsal durumlarını onlarınkiyle karşılaştırabilirler, hatta onlardan korkabilirler de.

Edebiyatın, bilimin ve sanatın ortak noktası, her nn de, bilginin, yaratıcılığın, sezginin birer bileşimi olarak ortaya çıkmalarıdır. Örneğin, tarihsel ya da politik kurmacalar bilinen tarihsel gerçeklerin yeniden harekete geçirilmesiyle ilgilidir. Bu tür metinlerin okuru, okuma süreci boyunca ve sonunda, zaman zaman tarih kitaplarına dönüş yaparak okuduklarının doğru olup olmadığını, metinlerdeki bilgisellik ile yaratıcılığın nerelerde keşiştiğini araştırma gerekliliği duyar, tarihsellikle okuduğu kurmacanın arasındaki ilişkiyi irdeler, tarihi olayların nasıl sıralandıklarını, gerçeklerin geçmişe yönelik olarak nasıl düzenlendiklerini, toplumlarda çalkantılar yaratan, dönüm noktası olarak ortaya çıkan olayların hangi yöntemlerle zmlendiklerini anlamaya çalışır, kendi yaratıcılığı sayesinde sorgulayıcı yorumlar yapar, çıkarımlarda bulunur, zihninde yeni yeni st metinler oluşturur. Bu durum bizi, doğal olarak, toplumsal gerçekliklerle dil arasındaki bağlantıların önemi üzerinde düşünmeye yöneltir.

Nalan Bykkantaroğlu, *Toplumsal Gerçeklik ve Dil* (2006) adlı kitabında bu bağlantıyı Şöyle açıklamaktadır: "... *Topluluk yaşamına geçiş, kurumsal yapılanmaların oluşmasını,*

bu bağlamda toplumsal rollerin ve sorumlulukların belirlenmesini getirmiş, dolayısıyla, insanın 'birey' olarak tanımlanacağı koşulları hazırlamıştır. Daha önce, doğanın fiziksel koşullarına karşı direnerek var olma uğraşı veren, herhangi bir canlı gibi beslenme, korunma, barınma amaçlı yaşayan insan için artık farklı bir yaşam biçimi söz konusudur. İlginç olan; doğaya boyun eğmeyi kabullenmeyen insanın, bu yeni süreçte kendisi tarafından oluşturulan değerlerin, kuralların, kurumsal yapıların ve rollerin beklentilerine göre davranmayı; bir anlamda, kendisine boyun eğmeyi kabullenmesidir. Bu nedenle toplumsal yapılanmayı 'insanın egemenliği' olarak tanımlamak kadar, 'insanın kendine tutsaklığı' olarak da tanımlamak pek yanlış sayılmaz. Bu süreçte, gözlenilebilen ve kendi başlarına etkinliği olan doğa olgularının insan üzerinde o zamana kadar süregelen öncelikli egemenliği, çoğu doğrudan gözlenemeyen, insan aracılığı ile etkinlik kazanan ve ancak işlevleriyle tanımlanabilen toplumsal olguların egemenliği ile yer değiştirmiş gibi gözükmektedir. Daha önce davranışlarını doğa koşullarına göre biçimlendiren insan, artık davranışlarını toplumun beklentilerine göre geliştirme ve denetleme durumundadır. Böylece fiziksel dünya gerçekliği içine, toplumsal bir dünya algılaması, toplumsal bir gerçeklik yerleştirilmiştir." (Büyükkantarcıoğlu, 2006: 11)

Büyükkantarcıoğlu'nun toplumsal gerçeklik ile dil arasındaki bağlantılar konusundaki saptamaları göz önünde bulundurulduğunda, akla bazı sorular gelebilmektedir. Bu soruların bazıları şöyle sıralanabilir: Çeşitli nedenlerle "toplumsal dünya algılamaları" bozulan, ya da, fiziksel ve doğal gerçekliğin içine toplum tarafından sonradan yapay olarak yerleştirilmiş olan toplumsal gerçeklikleri kabullenmede zorlanan bazı bireyler, bu zorlanmalar ve uyumsuzluklar nedeniyle topluma nasıl ve ne türde karşıt ya da olumsuz tepkiler verebilmektedirler? Toplumsal yapılanmanın bazı insanların dünyadaki egemenliklerini pekiştirdiklerini düşünerek, yapay olduğunu düşündükleri bu yapılanmaya ve egemenliğe karşı çıkmaya çalışan kişiler tepkilerini hangi sıra dışı biçimlerde sergilemektedirler? Onlar, insanoğlunun kendi yarattığı kurumların uyguladığı kuralların

tutsağı olmayı mı reddetmektedirler? Bu kişiler nereye kadar toplumun diğer bireylerini ve kuralların sınırlarını zorlayabilmektedirler? Yoksa bu kişiler, belki de farkına bile varmadan, kendi kendilerine ve topluma başkaldırarak diğer insanları cezalandırma yolunu mu seçmektedirler? Kendilerine biçilen rollerin beklentilerine boyun eğmek istemeyenler suç işlemeyi mi tercih etmektedirler? İnsanın kendisini yine kendisine tutsak etmesini gururlarına yediremeyenler, dışlandıklarını sanarak, kendilerini hangi farklı, sıra dışı ve belki de ürkütücü yaşam biçimlerine yönlendirmektedirler? Onların verdikleri tepkiler her zaman sağlıklı olabilir mi, yoksa yapıcı eleştiri sınırlarının çok ötesine geçerek yıkıcı mı olmaktadır?

Belki de bu soruların yanıtlarının bazıları edebi metinlerde ortaya çıkmaktadır. Korku ve gerilim kurmacalarında, kara anlatılarda olayların geçtiği tekin olmayan mekânlar; karanlık atmosferler içinde yaratılan kayıp ve yıkılmış dünyalar; bir dizi olumsuz özelliği üzerlerinde toplayan korkutucu, ürkütücü, tehditkâr başkişiler; hassas zihinsel durumları içinde bocalayan, protesto eden, yorgun, yaralı, şaşkın, bağımlı insanlar arasında yaşanan sıra dışı ve gerilimli ilişkiler ve doğüstü olaylar okurlarla buluşmaktadır. Filmlere de uyarlanan bu eserlerde yaratılan kurmaca kişilerin bazıları çağları aşan efsaneleşmiş tehlikeli (anti)kahramanlar olarak akıllarda yer etmektedir.

Bu tür eserlerin kendileri de, edebiyatın, bilimin, bilginin, yaratıcılığın ve sezginin birer bileşimi olarak ortaya çıkmaktadırlar. Okur, onları da okurken, algıarken ve eleştirirken, olayların nasıl düzenlendiklerini, insan ilişkilerinde sorun yaratan tehlikeli olayları, tuzakları, gizleri hangi yöntemlerle çözümlendiklerini anlamaya çalışır. Okur kendi yaratıcılığı sayesinde sorgulayıcı yorumlar yapar, çıkarımlarda bulunur, kendi ruhsal durumunu kurmaca kahramanları ile karşılaştırır. Korkunun, dehşetin, suçun ve bastırılmış duyguların kişileştirildiği bu tür metinlerinde okur, kurmaca kahramanların neden yasak duyguların esiri olduklarını merak eder, onları belki de çok çekici bulur. Okur, bu eserlerde gerçek korkuların temelinde bulunan ve gizli kalmış olan tetikleyici güçleri fark eder.

Edebi metinler kendilerine özgü yapılarını kendi içlerinde yine kendileri oluştururlar. Edebi metinlerin incelemeleri konusunda Aysel Ünsal, **“Kısa Öykü Öğretiminde Psikanalitik Yaklaşım: A Rose for Emily”** (“A Psychoanalytic Approach to Teaching Short Story: A Rose for Emily”) başlıklı makalesinde edebiyat inceleme yöntemlerini şöyle sınıflamaktadır: **“...Dış Dünyaya ve Topluma Dönük Eleştiri: Tarihi Eleştiri, Sosyolojik Eleştiri, Marksist Eleştiri; Sanatçıya Dönük Eleştiri: Sanatçının Psikolojisi ve Kişiliği, Psikanaliz ve Eleştiri; Okura Dönük Eleştiri: İzlenimci Eleştiri; Esere Dönük Eleştiri: Yeni Eleştiri, Arketip Eleştirisi... Yazar Merkezli Yaklaşımlar: Özyaşamsal Eleştiri, Psikanalitik Eleştiri, Görüngübilim; Okur Merkezli Yaklaşımlar: Alımlama Kuramı, Alımlama Tarihi, Okurtepkisi Eleştirisi; Bağlammerkezli yaklaşımlar: Edebiyat Tarihi, Marksist Edebi Kuram, Feminist Edebi Kuram, Yeni Tarihçilik ve Kültürel Çalışmalar; Metne Dayalı Yaklaşımlar: Betikbilim, Belagat, Biçimselcilik ve Yapısalcılık, Yeni Eleştiri, Göstergebilim ve Yapı çözüm. Ayrıca bu sınıflandırmalara alınmayan başka edebi yaklaşımlar da vardır. Bunlar “Cinsiyet Çalışmaları (Gender Studies), Yadırganan Kuram (Queer Theory), Sevici Erkek / Kadın Çalışmaları (Gay / Lesbian Studies), Etnik (Ethnic), Sömürgecilik Sonrası ve Uluslararası Çalışmalar (Post Colonial and International Studies)” Siyah Estetik, Solcu Eleştiri ve Tematik Eleştiri... Hangi yaklaşımla olursa olsun çözümlenme, yazar tarafından oluşturulmuş bir metnin ayrıntılı okunmasıdır...”**

Türk ve Dünya Edebiyatında Kara Anlatı adlı bu kitabın çıkış noktası **Edebiyatın Uygunsuz Kahramanları - Yaşamın İçinden Karanlık Deneyimlerin Öyküleri ve İnsan Ruhunun Dehlizlerine Yolculuklar** (2012), **Dünya Edebiyatının Efsaneleşen Kahramanları - Kara Anlatı** (2012) ile **Türk Edebiyatının Efsaneleşen Kahramanları - Kara Anlatı** (2012) adlı üç kitap ile Türk edebiyatında ve dünya edebiyatlarında, kadın yazarların, toplum ve aile içinde, şiddetin her türlüüne uğrayan kadınları ve onların trajedilerini eserlerinde nasıl yansıttıkları konusuna değinen “Edebiyatın Tekin Olmayan Sokaklarında Susku ve Çılgılık” başlıklı araştırmadır.

“*Edebiyatın Tekin Olmayan Sokaklarında Susku ve Çığlık*” başlığı karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları kapsamında birlikte başlatıp sürdürdüğümüz bir inceleme dizisi için 2011 yılında yazar **Yasemin Yazıcı** tarafından önerildi. Yazı, PEN Yazarlar Derneği’nin ‘Çeviri ve Dil Hakları Komitesi’nin PEN dostlarından genç çevirmen **Ayça Çınaroğlu** tarafından “*Silence and Screaming in Literature’s Eerie Streets*” başlığı altında İngilizce’ye de çevrilerek *Edebiyatın Uygunsuz Kahramanları* adlı kitapta yayınlandı. **Yasemin Yazıcı**’ya, İrlanda’da ve Türkiye’de, tüm toplumlarda, aile-içi ve toplum-içi şiddete uğrayan kadınların seslerinin, simgesel olarak da olsa, duyulmasına aracı olduğu için teşekkür ediyorum.

“*Edebiyatın Tekin Olmayan Sokaklarında Susku ve Çığlık*” başlıklı araştırmamız, 10-14 Şubat 2012 tarihinde gerçekleştirilen *12. Ankara Öykü Günleri*’nde **Aysu Erden, Yasemin Yazıcı, Sezer Ateş Ayvaz** ve **Tekgül Arı**’nın katılımlarıyla aynı adı taşıyan bir panel olarak öykü severlerle buluştu. *Ankara Öykü Günleri*’nin başlatıcısı ve kurucusu değerli dostum **Özcan Karabulut**’a, bu çalışmamın gerçekleşmesinde beni destekleyen değerli arkadaşlarım yazar **Sezer Ateş Ayvaz**’a, yazar **Nemika Tuğcu**’ya, yaratıcı yazarlık çalışmalarında özverili çalışmalarıyla yeni ve genç yazarlara önemli katkılarda bulunan yazar **Tekgül Arı**’ya ve *Edebiyatın Uygunsuz Kahramanları* ile *Dünya Edebiyatının Efsaneleşen Kahramanları - Kara Anlatı* adlı kitapların alt başlıklarının oluşmasında önerilerde bulunan yazar **Tarhan Gürhan**’a da ayrıca teşekkür ediyorum.

Bu kitap beş bölümden oluşmaktadır. Türk edebiyatının efsaneleşen kahramanlarının ve Türk edebiyatında kara anlatının ele alındığı birinci bölümde, öncelikle, kentlerimizin karanlık ve tekinsiz mahallelerinin romanlarımızda ve öykülerimizde nasıl göründüklerine, öykülerde ortaya çıkan “ölüm”, “intihar” ve “çılgınlık” gibi temalarına, “gece suçları”na, karanlıkta kalan gizlere, kişilik bölünmesi gibi psikolojik sorunlara, insanların kurdukları akıl almaz düşlere, onların korkularına, romantizme, günahlarına, kentlere kısırılmış yaşamlarına, yazarların yarattıkları sıra dışı kurmaca kişilere değinilmektedir.

Bu bölümde, ayrıca, “Gotik Gizem”, “Gotik Dehşet” ve “Gotik Korku” öyküleri, 1990’lı yıllardaki modern ve postmodern yaklaşımlar, “Yeraltı Edebiyatına” ve “Acı Çeken Yazar Sendromu”nu temsil eden yazarlar, kentlerin gizemlerini, gezgin katilleri, suç tanıklarını ve masum kent sakinlerini ele alan edebi eserler, kent efsanelerinin dayandırıldığı ve kentlerinin tekin olmayan sokaklarında uygulanan ölümcül şiddeti ele alan öyküler ve romanlar, oyuncu edebiyat, yazılı anlatılarda büyümlü atmosferler yaratma sanatı, edebiyatın belgesel olma özelliği, yazarların eserlerinde çağlarına tanıklık etmeleri, kentlerdeki insanların birbirleriyle ve kentlerle kurdukları güvenilmez ve oyuncu ilişkiler, hemcinslerinin kadına uyguladıkları şiddet, toplumların yitik insanları irdelenmektedir. Özetle, **birinci bölümde**, Türk edebiyatında uygunsuz kahramanlar (karşıt/anti-kahramanlar) yaratan yazarlara ve eserlerine değinilmektedir.

Kitabın “Edebiyatın Tekin Olmayan Sokaklarında Susku ve Çılgılık” başlıklı ikinci bölümünde öykülerde toplumların genelinde var olan “ailedeki sorunları annenin çözmesi gerekliliğine” ilişkin bakış açılarına, aynı evde bulunan birden fazla çocuğun mağdur olduğu durumlara, okullara, komşuluk ilişkilerine, ruh sağlığı değerlendirmelerini ele alan edebiyat eserlerine değinilmiştir. Bu bölümde, ayrıca, erken yaşlarda gerçekleştirilen evliliklerin bireyler için kurtuluş olup olmadığını irdeleyen öykülere, öykülerde suç olan bilinmeyenlerin, duyulmayanların gün ışığına çıkarılmalarının, sezdirilmelerinin ihanet sayılmalarına, kentlerin karanlık sokaklarında vuku bulan şiddet, esaret, korku, yanılgı, susku, çılgılık, ölüm, intihar, delilik, kaçış, karanlık sokakları ele alan edebiyat eserlerine irdelenmiştir.

Dünya edebiyatının efsaneleşen kahramanlarının ve dünya edebiyatında kara anlatının ele alındığı üçüncü bölümde “Kara Film”, “Karanlık Film”, “Kara Sinema” (Film Noir) konusuna, yaşamın içinden “karanlık deneyimlerin öykülerine”, “Her Şeyi Anlat - Her Şeyi Göster - Her Şeyi Bil Kültürü”ne, (Gözetleme Kültürü), Gotik edebiyata, karşıt kurmaca kahramanların tekinsiz deneyimlerine (anti-kahramanlar), “Acı Çeken Sanatçı” sendromuna, dünya edebiyatındaki “Yitik Kuşak” sanatçalarına, edebi

metinlerinde yazarların oluşturduğu “mitleştirme dili”ne, “mitos yaratmak” ve “kurgusal mitoloji”ler oluşturma konularına, kara romanlardan uyarlanan karanlık filmlere, distopyaya ve “Fanzin Kültürü”ne değinen öykü ve romanlara yaklaşılmıştır.

Dördüncü bölümde masalların yazıya geçirilme süreçleri, bu süreçlerde nesilden nesile aktarılan sözlü anlatılara istenildiği gibi nasıl farklı şekiller verildiği irdelenmekte; edebiyatın bir dalı olan masal metinlerinin tarihsel, karanlık ve dehşetengiz derin yapıları örneklerle ele alınmaktadır. Bu konulardan bazıları şöyledir: İletişimsizliğin sonucu olarak ortaya çıkan acı ve intikam duyguları (*Küçük Deniz Kızı*), kurt adam hastalığından “hipertrikoz” muzdarip biriyle evlenmek (*Güzel ve Çirkin*), eşlerini öldüren seri katiller (*Mavi Sakal*), Ortaçağ döneminde cadı avı (*Hansel ve Gretel*), tanımadıkları kötü kişilerin tuzağına hemen düşen küçük kızlar (*Kırmızı başlıklı Kız*), ergenlik döneminde işlenen hırsızlık suçları (*Jack ve Fasülye Sırıği*), “Peter Pan Sendromu”, “Wendy Sendromu”, narsizm, panik atak, “Psikolojik Cücelik Sendromu” (*Peter Pan*), çocukların kolayca kandırılarak toplu halde kaçırılması olayı (Fareli Köyün Kavalcısı).

Beşinci bölümde eleştirilenlerin ve yukarıda söz konusu olan yazarların yaşama ve edebiyata bakış açılarını yansıtan öz-lü sözleri bulunmaktadır.

B Ö L Ü M İ

TÜRK EDEBİYATINDA KARA ANLATI

Kentlerimizin Karanlık ve Tekinsiz Mahalleleri, Romanlarımızda, Öykülerimizde Nasıl Görünüyor? Refik Halid Karay’dan Gotik Özellikler Taşıyan Bir Öykü: “Ayşe’nin Yazgısı”

Yukarıda sözü edilen yaklaşımı gösteren başka yazarlarımız var mı? Varsa kentlerimizin çok iyi bildiğimiz karanlık ve tekin olmayan bölgeleri onların gözünden nasıl görünüyor? Nasıl aktarıyorlar bizlere? Bu sorulara yanıt aramak için kimi öykü yazarlarımızın, romancılarımızın eserlerinden örneklerle bakmak gerekmektedir. Ancak, bu aşamada **Müge İplikçi**’nin şu cümlesine değinmek anlamlı olacaktır: “*Bazı yerler var ki başlı başına birer ilham perisi onlar.*” (**Müge İplikçi**)

Refik Halid Karay’ın (1888-1965), “*Ayşe’nin Yazgısı*” adlı trajik öyküsü İstanbul’da geçen bir suç öyküsünü anlatmaktadır. Öykünün özeti şöyledir: Ayşe ile annesi çok fakir ve perişan bir halde yıkık, korkunç, harabeye dönmüş ve terkedilmiş bir köşkte bekçi gibi yalnız başlarına yaşamaktadırlar: “*Bundan kırk sene önce, kimbilir nasıl bir eğlence fikrine hizmet için yapılmış, fakat o zamandan beri kullanılmayan bu ev, yıkık duvarları, çökmüş çatısı, dökülmüş kafesleri, her taraftan ayrılmış sıvalarıyla eski bir mezar gibi ölümü düşündüren bir hal almıştı. Onda her ilişen bakışı korkutan bir renk, her geçene: ‘siz de, herkes de benim gibi olacaksınız, yıkık duvarlar, kirli yosunlu, eğri bir taş; üzerinde eşinen iki köpek, o kadar!’ diyen bir ses vardı.*” (**Karay**, 117)

Ayşe, her gün antikacıların evine hizmetçilik yapmaya giden annesinin evde bulunmadığı yağmurlu bir günde, annesinin hizmetçilik yaptığı zengin ailenin 19 yaşındaki oğlu avdan

dönerken Ayşe ile annesinin yaşamlarını sürdürdükleri harabe-ye sığınır. Ancak evde iş yapan Ayşe'yi yarı çıplak, pejmürde bir kılıkta gören genç avcı ona tecavüz etmek ister. Kız kendisini savunurken, ayağı yanlışlıkla kayan genç avcı yere düşer, başını taşa çarpar ve ölür. Ayşe avcının köpeğini de öldürmek zorunda kalır ve her ikisinin cesedini sürükleyerek ahıra götürür ve gömer. Genç kız sabahtan akşama kadar ev işi yapmaktadır. Ancak avcıyla köpeğinin cesetlerini saklaması tüm gününü almıştır. Gece boyunca uyur: *“Ertesi gün, sabahtan akşama kadar ahırda kalıp derin bir çukur kazdı. Ali beyle köpeğini oraya sakladı. Üzerlerine gübre çekti ve gece vücudunun yorgunluğu yardımıyla fikri uyuşmuş gibi uyudu.”* (Karay: 175)

Bir ay içinde avcı ile köpeğinin kaybolması çevrede unutulur. Bir ay sonra ölenlerin kaybolması unutulmuştur bile. Bu süre sonunda, bu kez de genç bir köylü annesinin evde bulunmamasını fırsat bilerek eve girer ve Ayşe'yi taciz eder. Büyük bir olasılıkla da köylü, kızın yalnız kalmasını kollamıştır. Ancak, Ayşe bu köylüyü de avcıyı düşürüp öldürdüğü gibi öldürmemek, tekrar acı ve üzüntü çekmemek için korumasız kendini bırakır. *“Ayşe'nin Yazgısı”* toplum dışına itilmişliğinin, yalnızlığının, fakirliğinin ve korunmasızlığının bir sonucu olarak belirli bir yönde gelişmiştir. Doğal olayların ve nesnelere de acımasızlığı onu sınırlamakta ve yazgısına mahkûm etmektedir. Ayşe, sanki iç içe girmiş üç ayrı çember içinde sıkışıp kalmıştır. Önce, uzaktan sisler içinde gözlediği ve seyrettiği ancak hiç tanımadığı dış dünya: Toplum. Daha sonra da dış dünyanın çevrelediği vahşi acımasız doğa. En sonunda da içinde yaşadığı mezar gibi karanlık yıkıntı.

Yazar, Ayşe'nin uzaktan izlediği dış dünyayı şöyle betimlemektedir: *“...Uzakta, bir yönde denize doğru çoğu zaman sisler, buğular içinde kalan şehir görünüyor, geniş bir çiftlik arazisi olan öbür yönünde, ilerideki dağlara kadar ise bir ağıl bile göze çarpıyordu.”* (Karay: 172) İşte, Ayşe'nin yazgısını hazırlayan nedenler, başkışının böylesine soyutlanmış, itilmiş ve yazgısına mahkûm edilmişliğinden kaynaklanmaktadır. Toplum onun farkında bile değildir. Günün birinde o topluma ait iki gerçek insan, iki erkek birden onun dünyasına girerler. Ayşe dış dünyayı ve onları ancak

kapı aralığından seyretmekle yetinmekte, onları anlayamamakta, ancak her nedense onlara yine de ilgi duymaktadır: "...Ayşe kapının aralığından onu seyrediyordu. Erkek dönünce, kızı orada açık açık kendisine bakar gördü. İki iri siyah gözüün bakışlarından bir şey, gururunu, şehvetini kıskırtan bir etki duydu." (Karay, 173)

Öyküdeki mekân ve atmosfer, **Gotik** kurmacalarınınkine benzetilmektedir. Olay toplumun çevrelediği vahşi bir doğa parçasının tam ortasındaki yıkık bir köşkte gerçekleşmektedir. Söz konusu köşk yıllar önce "bir eğlence fikrine hizmet için yapılmış"tır. Diğer bir deyişle, bu köşk, bir zamanlar, Ayşe'yi dışlayan, onun varlığının farkında olmayan dış ve gerçek dünyanın (toplumun) bir parçasıdır. Aslında, gerek Ayşe, gerekse eski köşk aynı yazgıyı paylaşmaktadırlar. Her ikisi de, toplumun dışladığı, ötekileştirdiği, ancak doğanın ve kentnin her şeye rağmen geçit vermezcesine, kaçış olasılığı tanımazcasına çepeçevre sardığı, boğduğu bir ortamda, iç içe yaşam savaşı vermektedirler.

Tarihi Olayları, Fantastik Öğeleri, Büyülü Gerçekçiliği, Mafyaya Özgü Özellikleri ve Dehşetengiz Unsurları Bir Araya Getiren Edebi Eserler

İngiliz yazar **Matthew Carr** tarafından yazılmış olan tarihi gerilim, korku ve gizem romanları (Historical Thriller) **Cardona Şeytanları (The Devils of Cardona: 2016)**, Amerikalı yazar Seth Grahame-Smith tarafından yazılmış ve filme uyarlanmış olan **Abraham Lincoln -Vampir Avcısı (Abraham Lincoln: Vampire Hunter: 2010)**, İtalyan yazar **Umberto Eco**'nun (1932-2016) 1980'de yayımlanan tarihi polisiye romanı **Gülün Adı (Il Nome della Rosa)**, İngiliz şair, romancı ve eleştirmen **Robert Graves**'in (1895-1985) yazdığı **Ben, Claudius (I, Claudius: 1934)**, büyülü gerçekçilik akımının temsilcisi olan Nobel Edebiyat Ödüllü Kolombiyalı yazar **Gabriel Garcia Marquez**'in (1927-2014) yazdığı **Yüzyıllık Yalnızlık**, Şili'li yazar **İsabel Allende**'nin (1942-) yazdığı **Ruhlar Evi**, **Latife Tekin**'in (1957-) yazdığı **Sevgili Arsız Ölüm**, **Erhan Altunay**'in 2017 yılında yayınlanan **Masalıcı** adlı romanı gibi eserlere okurlar her zaman yoğun ilgi duymaktadırlar.

Cardona Şeytanları adlı roman 16. yüzyıl İspanya'sında işlenen bir cinayetin aydınlatılması çabalarını, Orta Çağ Avrupa'sı'nın olaylarını ve Ortaçağ felsefesini anlatmaktadır.

Abraham Lincoln, Vampir Avcısı romanının ve romandan uyarlanan filmin konusu şöyledir: 19. yüzyılda Avrupa'yı işgal eden vampirlerden kaçan Abraham ve ailesi Yeni Dünya topraklarına gelirler. Abraham Amerika'da vampirler yüzünden ailesini kaybeder, intikam yemini eder, bir süre sonra Amerikan başkanı seçilir. Güney Eyaleti ile Washington yönetimi arasında çıkan iç savaş, vampirler ve insanlar arasındaki geçen bir tür iktidar mücadelesine dönüşür. Abraham Lincoln, vampirlerin kökünü kurutmak ister ve bir vampir avcısına dönüşür.

Gülün Adı adlı romanda 1327'de İtalya'daki bir manastırda zehirlenerek öldürülen bir rahibi kimin öldürdüğünü bulmak için başlatılan bir cinayet soruşturması anlatılmaktadır. Eserde Orta Çağ Avrupası'nın olayları ve Ortaçağ felsefesi ele alınır. Eserin E-Kitap tanıtımı şöyledir: "*Rahip Adson'un anlatımıyla can bulan roman, 1327 tarihinde İtalya'da gerçekleşen bir cinayetin soruşturmasıyla başlıyor. Cinayetin aydınlatılması için görevlendirilen Rahip William, beraberinde getirdiği yardımcısı Dom Adso ile olayı araştırmaya başlıyor. Genç keşişlerden minyatürcü olan Adelmo'nun ölümünü soruşturan William, ilk incelemelerinde durumun intihar olabilme ihtimali üzerinde duruyor. Çalışmaları sürerken Yunanca Çevirmen Venantiustu'nun öldüğü ortaya çıkıyor. William, bu ölümü incelerken ilginç ipuçları yakalıyor. Soruşturma kütüphaneye dayanınca William ve Adso engellemeye karşılaşıyorlar. Bir şekilde kütüphaneye girmeyi başarınca da Venantiustu'nun bıraktığı bir şifreli bir kâğıt buluyorlar. Bu sırada kütüphane yardımcısının ölüm haberi geliyor. Rahip William, en sonunda birbirinden farklı bu üç cinayetin arasındaki sır dolu bağlantıları, faili ve ilginç nedeni çözüyor. Roman, karanlık bir çağda kilisenin içinde bulunduğu durum hakkında okuyucusuna fikir veriyor. Sıra dışı hikâyesiyle bağnazlık ve yasaklamaların korkunç sonuçlarını gözler önüne seriyor.*" (Eco. E-Kitap tanıtımı)

Robert Graves, 1934 yılında yayımlanan ve olayları "Augustus, Tiberius ve Caligula dönemlerini Roma'nın dördüncü

imparatoru Claudius tarafından yazılmış gibi anlatan” **Ben, Claudius** adlı romanında, gerçek olayları roman kurgusuyla harmanlayarak, eserinin tarihsel gerçeklerle uyumlu olmasını sağlamıştır. Kitabın açıklaması şöyledir: “*Kekemeliği, topallığı ve utangaçlığı yüzünden ailesi tarafından sosyal hayattan uzak tutulan ve bu özelliklerinden dolayı uzun bir süre zihinsel yetilerinden kuşku duyulan Claudius, hakkındaki yaygın kanaatin aksine zeki ve donanımlıydı. Zamanını Yunanca eserler yazmakla ve okumakla geçirmiş, meslekten tarihçi olarak yetişmişti. Graves, iktidar hırsının sınır tanımadığı, türlü entrika, düzen ve cinayetin kol gezdiği Roma İmparatorluğu’nda sağ kalmasını zararsız bir geri zekâlı sanılmasına borçlu olan Claudius’tan okurun empati kurabileceği iyi yürekli ve sevimli bir karakter yaratıyor.*” (Graves, 2015: Kitap tanıtım yazısı)

Gabriel Garcia Marquez, Yüzyıllık Yalnızlık adlı romanı hakkında şöyle yazmaktadır: “*Yüzyıllık Yalnızlık’ı yazmaya başladığımda, çocukluğumda beni etkilemiş olan her şeyi edebiyat aracılığıyla aktarabileceğim bir yol bulmak istiyordum. Çok kasvetli kocaman bir evde, toprak yiyen bir kız kardeş, geleceği sezen bir büyükanne ve mutlulukla çılgınlık arasında ayrım gözetmeyen, adları bir örnek bir yığın hısım akraba arasında geçen çocukluk günlerimi sanatsal bir dille ardımda bırakmaktı amacım. Yüzyıllık Yalnızlık’ı iki yıldan daha kısa bir sürede yazdım. Ama yazı makinemin başına oturmadan önce bu kitap hakkında düşünmek on beş, on altı yılını aldı... Büyükanmem, en acımasız şeyleri, kılını bile kıpırdatmadan, sanki yalnızca gördüğü şeylermiş gibi anlatırdı bana. Anlattığı öyküleri bu kadar değerli kılan şeyin, onun duygusuz tavrı ve imgelerindeki zenginlik olduğunu kavradım. Yüzyıllık Yalnızlık’ı büyükanmemin işte bu yöntemini kullanarak yazdım... Bu romanı büyük bir dikkatle ve keyifle okuyan ve hiç şaşırmanın sıradan insanlar tanıdım. Şaşırmadılar, çünkü ben onlara hayatlarında yeni olan hiçbir şey anlatmamıştım. Kitaplarımda gerçekliğe dayanmayan tek satır bulamazsınız.*” (Marquez, 2019: Tanıtım yazısı)

Marquez, eserinde inanılmaz olayları çok olağanmış gibi anlatmaktadır. Romanda doğal olaylarla gerçeküstü olanlar